mest overfladiske Reisende maa bemærke, og hans Navn mindes endnu med Taknemmelighed af en Generation, der, Tak være ham, er født og opvoxet i Frihed. Lige saameget som han lod sig det være magtpaaliggende at sørge for Bøndernes materielle Udvikling, lige saa varmt interesserede han sig for deres aandelige Liv, og til dettes Fremme indførte han et udmærket Skolevæsen, oprettede paa Brahetrolleborg et Seminarium (der senere er flyttet til Skaarup) og paa den nærliggende Gaard Bernstorffsminde en Opdragelsesanstalt efter Pestalozzis Methode. Han hørte selv til de begavede Adelsmænd, og det var hos ham og hans elskværdige Hustru — Anna Sybille von Schubarth — at Baggesen henlevede mange af sine lykkelige Timer.

Han døde, efterat have gjennemført sine vigtigste Forbedringer, i Aaret 1801, og Brahetrolleborg tilfaldt hans Søn Grev Ditlev Christian Ernst, der med Faderens Interesse, om end ikke med hans udmærkede Dygtighed, fortsatte og afsluttede det saa godt begyndte Værk. Ved hans Død i 1854 faldt Lehnet til hans Fætters Søn, Grev Ferdinand Carl Otto Reventlow, der allerede efter sin Fader havde modtaget Slægtens to Grevskaber, og som saaledes atter har forenet den største Deel af Stamfaderens Besiddelser paa sin Haand.

Den ene Fløi af Gaarden danner Kirken, oprindelig den gamle Klosterkirke, senere Sognekirke. Det giver Gaarden et eiendommeligt alvorligt Anstrøg, naar man en smilende Søndagmorgen fra Haven træder ind paa den skyggefulde Gaardsplads, og da hører Orgelklang og Psalmetoner lyde ud fra Herregaarden; men Indtrykket er smukt og giver det hele Billede noget Stort, noget Afsluttet, som imponerer. Umiddelbart fra Borggaarden træder man igjennem en lille Dør ud paa — Kirkegaarden, der støder lige op til Landeveien, medens Kirkefløien med sine alvorlige, buede Vinduer danner den anden Side. Her er Reventlowernes Begravelse, maaskee det smukkeste Gravsted i hele Danmark. Det er ingen muret Begravelse, intet Mausoleum med Marmorvægge og Dødens isnende Kulde præget i hver Steen; det er en Hvileplads under Guds frie Himmel, rolig og smilende og, fremfor alt, naturlig. En Gruppe af kæmpestore Kastanier, der have seet dette Aarhundrede fødes, beskygger en stor indhegnet Grupplet, hvor simple Mindestene og Kors betegne de bedengangne Reventlowers sidste Hvilested, uden anden Prydelse end de Afdødes Navne, ikke en eneste pralende Indskrift, intet verdsligt rosende Ord. Enhver maa henrykkes ved den Hygge og Ynde, som er udbredt over denne simple Plet, hvor Bøndernes Fader, Grev Johan Ludvig, og hans ydbige Hustru hvile midt imellem dem, hvis Lykke de skabte.

A. U.

Fra den norrejydske Jernbane.

Snart ere to Aar henrundne, siden Aabningen af Jernbanen mellem Aarhuus og Randers fandt Sted, i hvilken Anledning denne Tidendes Nr. 154, for 7de Septbr. 1862, bragte en Afbildning af Jernbanebroen ved Langaa med Beskrivelse over dette betydelige Arbeide. Hvor dog Alt er forandret! Dengang nøde vi Fredens Velsignelser i fuldt Maal og tænkte ikke paa den lurende Avind, der misunde os alle vore Goder og kun ventede paa Leiligheden til at styrte sig over os. Saasnart den kom, vare Fjendens Hærskarer rede; Død og Ødelæggelse er deres Løsen, Alt Levende og Livløst maa knuses under den raae Overmagt. Langaabroen har vel ikke kunnet undgaae at dele denne Skjebne, men den har værget sig længe; thi uagtet Preusserne i forrige Maaneds Slutning anvendte fire Dage paa Sprængningerne, er det ikke lykkedes dem at søndersplitte den, saa at den endnu kan passeres tilfods. Bygningen ligger nu tildeels i Vandet og spærrer aldeles Seiladsen, som desuden umuliggjøres ved en af Preusserne nedenfor paa tre Pramme slaaet Bro. Til Oplysning om hvad Billedet viser, kunne følgende Bemærkninger tjene. Broen bestod af to Sider og en Bund, hvorover Skinnerne laae. Siderne, der ved den Stivhed, hvormed de enkelte Plader vare sammensøiede, bare hele Broen, vare desuden i Midten forbundne ved en svær Jernbue, der gav dem endnu større Stivhed og Styrke. Billedet fremstiller Broen væltet om paa Siden, idet de to Sider sees, den ene næsten heelt, den anden halvt over Vandet; den egentlige Bund fremtræder her kun som lodrette Bjælker, der bære den ene Side og hindre den i at synke tilbunds. Siderne ere vel knækkede paa eet Sted, men den egentlige Sprængning er foretagen med Murværket, der bar Broens Ender. Mærker af den nævnte Bues Befæstelsespunkter sees paa begge Siderne.

Omtrent samtidigt med Fjendens Ødelæggelsesforsøg med Langaabroen, er et andet til den nørrejydske Jernbane hørende større Arbeide blevet fuldført, nemlig Banegaarden ved Viborg. Den ligger nærved Viborg Sø, i Sydøst for Straffeanstalten, der sees tilvenstre paa den medfølgende Tegning; den Bygning, hvor Mennesker holdes tilbage med Magt, er saaledes Nabo til den, hvor lignende Væsener befordres bort i en Fart. Gid blot Jernbanetogene snart kun maatte have Venner at befordre, og gid vort Samfund ikke havde andre Fjender, end dem i Straffeanstalten!

De danske Runemindesmærker, forklarede af P. G. Thorsen.

(Anmeldt af C. Flor.)

Det tør vistnok med Grund forudsættes, at enhver af denne Tidendes Læsere veed, at der rundt omkring i Danmark, saavel paa Øerne som i Nørre- og Sønderjylland, er af og til fundet store Mindestene fra gamle Tider, hvori en Indskrift er indhugget, ikke med vore nuværende Bogstaver, men med de saakaldte Runetegn. Disse Stene benævnes derfor sædvanlig Runestene. Mange have selv seet saadanne, enten i Virkeligheden eller i Aftegning. Men vi tør ikke forudsætte, at det er alle eller blot de fleste Læsere bekjendt, hvad disse Runestene oprindelig betydede eller betegnede, eller fra hvad Tid de skrive sig, eller hvad der læses i den indhuggede Skrift, og om denne overhoved er til at forstaae, og, ifald den kan læses og forstaaes, om den da har nogensomhelst Betydning for Historien eller i anden videnskabelig Henseende. Det skulde ikke undre os, om de Fleste staae i den Tro, at der i Virkeligheden slet intet nyttigt eller interessant Udbytte kan faaes ved et nøiere Kjendskab til disse Runestene, og at, om det end for enkelte Lærde kan blive til et Liebhaberi at fordybe sig i dette vanskelige og gaadefulde Emne, saa kan det for Andre dog kun have Værdi som noget Kurieust, hvilket man med en vis Nysgjerrighed laaner Øie eller Øre, naar man intet Andet har at gjøre. Thi det lader sig ikke negte, at Det, som hidindtil er kommet Almeenheden for Øie som Frugten af de Lærdes Granskninger over Runestenene og deres Indskrifter, maae for den Uindviede snarere tage sig ud som Gisninger og Formodninger end som sikker Visshed og virkeligt Udbytte.

Men det er ikke gaaet den oldnordiske Videnskab anderledes end saa mangen anden ny Videnskab, som den menneskelige Lyst og Trang til aandelige Opdagelser har fundet og udviklet. I Begyndelsen samles og gjættes der baade om Stoffets Hvor? og Hvad? og om Behandlingens Hvorledes? Men efterhaanden blive Formodningerne rimeligere, Forsøgene mere lovende, og hvad der i Førstningen var en Enkelts Anelse, bliver senere en staaende Tro hos Mange. Endelig kommer den sikkre Overbeviisning og det skarpe Blik, der seer i det tilsyneladende Mørke. Da opdages de bedste Malmer i Gruben og drages frem til Rensning og Bearbeidning. Saa først kan et Produkt udbringes, som kan betragtes, bedømmes og vurderes, og bringe Publikum til at see, at den nye Videnskab virkelig er istand til at give et nyttigt eller interessant Udbytte. Det er det i Overskriften nævnte, nys udkomne, Værk, som har givet os Anledning til foranstaaende Bemærkning, og det giver os tillige Mod til at haabe, at efterstaaende Linier til dets Anmeldelse og Anbefaling ikke ville være uvelkomne for flere af Tidendens ærede Læsere.

Det er forholdsviis kun faa Runestene, vi nu have tilbage af de mange, som i gamle Dage fandtes her i Landet, og det er let at angive forskjellige Aarsager til at den største Deel af dem er forsvunden og maatte forsvinde, saa at vi endda bør ansee det for en Lykke, at de ikke alle ere gaaet tilgrunde. Fra den Tid, da Kristendommen var bleven anerkjendt som den herskende Landsreligion, maatte Geistligheden nemlig see at skaffe disse stærke og faste Minder om det gamle Hedenskab af Veien. Ved at nedgraves eller nedsænkes i Jorden forsvandt de paa den mildeste Maade, og Erfaringen har ogsaa viist os, at dette Middel hyppigt er bleven benyttet. Kristendommen gjorde desuden indgribende Forandringer i Folkets Anskuelser, Sæder, Indretninger, kort i hele dets indre og ydre Liv, og efter nogle Generationers Bortgang maatte Runestenene tabe deres Betydning som kjære og ærværdige Erindringer om Familiernes og Landskabernes store Forfædre. Med Kristendommen kom ogsaa den latinske Bogstavskrift og fortrængte de gamle Runetegn, saa at Folket efterhaanden ikke engang mere formaaede at læse og forstaae Indskrifterne. Foruden disse Grunde til at glemme Runestenenes og deres Indskrifters Betydning, frembød der sig tillige mangen Anledning til at benytte dem. Ved Kirkers og andre større Bygningers Opførelse kunde man nemlig have en betydelig Gavn af disse store Stene, som vare saa lette at komme til. Men ogsaa paa mangfoldig anden Maade bleve de senere anvendte efter at være blevet kløvede eller sønderslagne. I den seneste Tid har man endog skaffet dem af Veien, for at de ei skulde være til Hinder for Jordloddens fuldstændige Benyttelse og bedre Dyrkning. Alt dette har gjort, at det langt overveiende Tal af Runestenene allerede før dette Aarhundredes Begyndelse er forsvundet, den største Deel naturligviis for bestandig, men nogle dog, hvad allerede oftere har viist sig, for atter at komme frem paa en eller anden Maade.

Efter at Kundskab til Runeskriften var uddød hos Folket, var der saagodtsom Ingen, der forstod Tegnene paa disse gamle Marksteen, og hvem skulde desuden falde paa at troe, at en Indskrift fra længstforgangne Tider, som kun bestod af nogle faa Ord, kunde meddele nogen virkelig Oplysning om hine Tiders Personer og Begivenheder? Men med dette Aarhundrede, da det aandelige og nationale Liv stærkt begyndte at vaagne og røre sig, indtraadte i denne, som i saa mange andre Henseender, en væsentlig Forandring. Thi i det sidste Par Generationer have ikke Faa med Iver og med mere eller mindre Held arbeidet paa at forstaae Indholdet af disse gamle Steenindskrifter. En Følge heraf har været, at flere og flere Runestene ere komne frem for Dagens Lys, og der er al Grund til at haabe, at nu, da Opmærksomheden er vakt paa dem, vil endnu adskillige blive opdagede, som paa et eller andet Sted hidtil ere forblevne skjulte. Idet Anmelderen ønsker at bidrage hertil og i det Hele til at vække Interessen for disse gamle Mindesmærker, tillader han sig at gjøre denne Tidendes Læsere opmærksomme paa det i Overskriften nævnte Værk: „De danske Runemindesmærker, forklarede af P. G. Thorsen. 1. Afdeling: Runemindesmærkerne i Slesvig", som ganske nylig er udkommet i Kjøbenhavn og hvis Indhold klart og tydeligt beviser, at Runestenene, trods deres korte Indskrifter, dog formaae at give et virkeligt Udbytte baade med Hensyn til vor Historie og til vort Modersmaal i Oldtiden.

Professor Thorsen er upaatvivlelig for Øieblikket vor lærdeste, skarpsindigste og paalideligste Runefortolker. Vi lægge en særdeles Vægt paa denne sidste Egenskab, som Herr Thorsen i sine forskjellige Udgaver af gamle Lovbøger og Stadsretter saa tydelig har lagt for Dagen, og som han ogsaa i dette sidste Arbeide har leveret saa umiskjendelige Beviser for. Man seer, at han ikke har skyet nogen Møie eller Umag for, ved hvert tvivlsomt eller omtvistet Spørgsmaal, at naae til klar Indsigt og sikker Overbeviisning om, hvad der var det Sande, det Virkelige, det Ægte, inden han vilde afgive sin Dom, selv om det skulde udsætte ham for de mindre nøie Regnendes Bebreidelse for Langsomhed. Hans dybe Kjærlighed til Danmark og til hele Norden har vistnok gjort dette Studium til hans Yndlingssysssel. Men hans Kjærlighed til Sandheden er endnu mere ubetinget og tillader ikke nogensomhelst Sympathi at bringe ham til at fornegte eller endog blot at fortie denne. Dette Indtryk faaer man uvilkaarlig ved Læsningen af „Runemindesmærkerne", og derfor vil enhver Læser, som interesserer sig for Gjenstanden, med Glæde og Tillid lade sig føre omkring af denne sagkyndige Veiviser i de for ham selv fremmede eller lidet kjendte Egne.

Det er kun de slesvigske Runemindesmærker, som Prof. Thorsen i denne Bog nøiagtig har beskrevet og udførlig forklaret; men til Jævnførelse og Oplysning for disse har han ogsaa leilighedsviis nævnt og omtalt alle de andre Runestene i Danmarks Rige. Vor Hensigt er imidlertid ikke at gjøre Læseren bekjendt med alle disse Runestene eller deres Indskrifter, endnu mindre med Prof. Thorsens Fortolkninger af dem og hans Beviisførelse for sammes Rigtighed; thi vi skrive ikke for Mænd af Faget, hvilke naturligviis maae og ville gaae til Bogen selv. Men de Læsere, som kun have hørt tale om Runestene, og maaskee seet saadanne, ønske vi at meddele nogle af de almindeligere Resultater, som Prof. Thorsens Undersøgelser have ført til, og tillige ville vi, for at oplyse disse med Exempler, forsøge at give dem en tydelig Forestilling om et Par af de interessanteste Runestene i Sønderjylland.

Det er uomtvisteligt, at den Skik at reise Runestene er ældgammel i Danmark, og der er aldeles ingen Grund til at antage, at vore Forfædre have lært eller optaget den anden steds fra. Tvertimod vidner Alting om, at den er oprindelig i Danmark og at den ganske naturlig er fremkommet af en umiddelbar Trang til at bevare og værne om kjære og mærkelige Afdødes Ihukommelse. De mangfoldige Steensætninger, som endnu sees rundt omkring i Landet og som ere langt ældre end Runestenene, viser, hvor tidligt man havde begyndt at sætte simple Stene til Minde og hvor almindeligt dette var blevet. Og at Runetegnene længe før det niende Aarhundrede have været benyttede baade til Skrift og til magisk Brug (til at vække eller dæmpe Følelser og Tanker, og til at fremkalde eller afværge Ulykker og Onder), det er en Kjendsgjerning. Det maatte derfor, saa at sige, komme af sig selv, at man i Tidernes Løb ikke nøiedes med de blotte tause Stene, men at man indridsede eller indhuggede Runer i enkelte store Mindestene, og stillede dem, saa godt det lod sig gjøre, til Skue for de vei farende Folk. Først ridsedes alene den Afdødes Navn, hvilket altid maatte være Hovedsagen. Senere anbragtes flere Ord til nærmere Oplysning om den Afdøde, om hans Slægt, om hans Bedrift eller Stilling i Livet, om hvem der havde reist Mindestenen. Endelig tilføiedes endnu undertiden et Ønske eller en Trusel i Anledning af Stenens eller Stedets (Høiens) Helligh ed og Ukrænkelighed.

Det er ovenfor sagt, at baade med Hensyn til vort Sprog og til vor Historie formaae Runemindesmærkerne at give et Udbytte, som ingenlunde er uden Værdi for Videnskaben, ja ikke engang uden Interesse for den sædvanlige menneskelige Videlyst eller, om man vil, for en meget naturlig og berettiget Nysgjerrighed for „kurieuse" Ting. Hvad nu Sproget paa Runestenene angaaer, saa har man hidtil kaldt det og læst det som oldnordisk eller, som det sædvanlig hedder, islandsk. Dette Sprog, saaledes som det findes i den temmelig betydelige islandske eller oldnordiske Literatur, er unegtelig ældre end nogen af de allerældste skrevne Levninger af hvad vi maae